

**ЛИЧНОИМЕННИЯТ ФОНД
НА С. ДРАГОЕВО, ШУМЕНСКО
Белчо Кръстев (Шуменски университет)**

Проучването на селищата с богато минало винаги може да хвърли светлина върху историята, етнологията, етнографията, фолклора и, разбира се, не на последно място – върху ономастиката.

Като едно от големите старобългарски селища в Шуменско, Драгоево е закодирано в своето дълголетно развитие богата информация, чието изтъкване би дало възможност да се решат редица въпроси в различни научни области и най-напред в хуманитаристиката. Особеното геостратегическо местоположение на това преходно войниганско селище го свързало с редица значими събития от националната ни история. В селищното землище се откриват находки от всички ери на цивилизацията. Има следи от траки, римляни, от старобългарската епоха и пр. Руини от изчезнали селища в землището на днешното Драгоево и в близост до него са също отдавна известни (1,125).

До ден днешен Драгоево е съхранило чисто българския си корен чрез десетките изконно български (кореняшки) родове, живеещи тук. В сред тях например са: Ахмакови (мах. Паповка), Валекови (мах. Драката), Дрѹмеви, Зайковци, Казаковите, Камбѹрови, Кантимѹрови (Черковна махалà), Лѹнгови, Маджарови, Сърчибанови (мах. Валива), Таралѹжковите, Чепкѹнѹта, Яламѹвия род, Ямѹковия род (Ямѹчàта) и др.

Драгоево е от малкото български селища, в които независимо от многото перипетии, в годините на робството се наблюдава икономически и духовен подем. Красноречиво доказателство са богатата история на училищното, черковното и читалищното дело. Драгоевци например не допуснали гъркоманството, преборили се с черкезката напаст и с други нашественици и съхранили българщината.

“Микродиалектът” на Драгоево, като шуменски подговор, не е проучен достатъчно (2,29). Този диалект е твърде специфичен и

много отличаващ се от говора на съседните селища. Съхранил е в по-голяма степен архаични черти от старобългарския и среднобългарския период на езиковото ни развитие. Тези старинни черти се проявяват например в много раздвижената, динамична фонетика, в изговор на стб. **ѣ** като широка гласна при определени позиции, в остатъците на старинно ери (**ѣ**), в силната палатализация на съгласни в краесловие и др. Много типична е членната морфема **-о, -у** [*крѣкò, нусò, скòмину, плèту (плитò)*]. При съществителни собствени имена, освен редукция на **о** в **у** - при ЛИ (*Вàн'у, Кòт'у, Вùчу, Бèл'у*), забелязваме и неизползване на окончания **-ов, -ев** при бащини и фамилни имена. И днес ще чуем *вм. Ваньо Вичев [Вàн'у Вùчу], вм. Петър Гинев [Пèт'у Гìн'у], вм. Жельо Христов [Жèл'у Рùсту]* и др.

Ономастичният материал (топоними, ороними, хидроними, зооними, прякори, прозвища, лични, фамилни, родови имена и др.) е благодатен за научно проучване. Интересни в него са не само съхранените архаични езикови черти (3,64), а и историята, етимологията, фреквентността и разпространението на имената и пр. В скорошно антропонимично изследване (4) анализирахме 551 ЛИ (270 м., 48,72% и 281 ж., 51,28%) от с. Драгоево, Шуменско.

С настоящото съобщение ще се опитаме в съпоставителен план да представим ЛИ от ядрото (т.е. основният личноименен фонд на селото*).

Ако приемем, че в мъжко личноименния фонд на Драгоево влизат имената с честотност над 10, то той обхваща 53 м. ЛИ с 1506 носители. С най-висока честотност са следните 24 м. ЛИ (вж. табл. 1): 1. Юрдан – 117, 6,01% – евр.; 2. Иван – 108, 5,55% – календ. рус.; 3. Петър – 107, 5,50% – стб. от грц.; 4. Иванчо – 90, 4,62% – умал.; 5. Димитър – 80, 4,11% – нар. ф.; 6. Стоян – 78, 4,06% – пожел.; 7. Марин – 64, 3,29% – стб.; 8. Васил – 45, 2,31% – стб.; 9. Христо – 42, 2,16% – стб.; 10. Тодор – 38, 1,95% – нар. ф. от грц.; 11. Стефан – 37, 1,90% – календ. стб. от грц.; 12. Георги – 33, 1,69% – календ. стб. от грц.; 13 – Станчо, Йордан – 30, 1,54% – стб.; 14. Жеко – 27, 1,39% – пожел.; 15. Велико – 26, 1,34% – пожел.; 16. Атанас – 24, 1,23% – нар. ф.; 17. Вичо, Рачо – 22, 1,13%; 18. Милю – 21, 1,08% – пожел.; 19. Харалан – съкр. от Харалампи (грц.), Вълчо – 20, 1,02% – пожел.; 20. Митю, Митко – 19, 0,97% – съкр. нар. ф.

В страната в първата десетка по честотност са м. ЛИ: 1. Иван

– 248,657 (6,20%), СИ – 60,094, най-много в ЮЗ България; 2. Георги – 222,075, СИ – 43,235, 19,47%; 3. Димитър – 175,150, СИ – 41,999, 23,98%, най-много в ЮЗ; 4. Петър – 107,744, СИ – 25, 659, най-много в ЮЗ – 37,29%; 5. Христо – 96,181, СИ – 28,568, или около 28%, най-много в СИ България. Следват: Николай, Тодор, Йордан, Стоян, Васил...

Както се вижда, седем м. ЛИ от националната десетка се съдържат в сред десетте най-разпространени м. ЛИ на Драгоево (вж. табл. 1). Позициите им обаче не съвпадат, макар и при някои от имената да са съвсем близки (срв. напр. Иван – 1 / 2 Др, Петър – 4 / 5 Др., Георги, Николай и Йордан са имена от втората десетка на м. ЛИ от с. Драгоево, а в страната са в сред първите десет).

Следователно може да се каже, че ядрото от м. ЛИ на Драгоево се побира в основния национален личноименен фонд. Прави впечатление, че не всички от м. ЛИ на Драгоево са с най-висока фреквентност за СИ България. Например м. ЛИ Димитър (на пето място в Драгоево) е с най-висока честотност в ЮЗ България. Сходно е положението и с Петър (на трета позиция в Драгоево), Стоян, Васил и др. (вж. таблицата). Типично за СИ България е името Христо, което в нашата табл. 1 е на девето място. Погледнати в хронологичен план, включените във фонда м. ЛИ на Драгоево изглеждат така. Най-употребявани м. ЛИ до 1900 г. са Юрдан (16), Тодор (31), Иван (38), Кули (37), Михаил (7), Даню, Вичо, Александър.

В първи срез (1900 – 1910 г.) изпъкват: Юрдан (25), Иван (13), редом с Иванчо (интересно е, че и по-нататък се засилва в еднаква степен употребата и на двете форми). През това десетилетие срещаме за първи път Андон, Бельо става Белчо (2), Живко (3), Григорий, появява се формата Йордан, Климент, Коста, Костадин, Кънчо...

Във втория срез (1911 – 1920 г.): Юрдан (26), Петър (25), Марин (22), Васил (16), Иван и Иванчо (по 13)... Новопоявили се м. ЛИ – Ангел, Асен, Братован, Боян, Върбан, Гиньо, Злати и др. Те обаче не са си извоювали и до днес място в ядрото на драгоевската личноименна микросистема.

В третия срез (1921 – 1930 г.): Петър продължава да води (20), след него е Юрдан (12), Иван, Иванчо (по 13)... Новопоявилите се м. ЛИ Нейо, Параскев, Юлиан, Христос, Тони, Мартьо, Стаю, Ра-

ди... също са въвн от ядрото.

През 1931 – 1940 г. Юрдан продължава да е на първо място (29), Иван и Иванчо са в челото (с по 18 носители), следва ги Петър (13), Димитър и Георги (с по 10), Марин (9)... Появяват се Друми, Йосиф, Найден, които и до днес са имена от периферията.

В годините след 1941 г. (т.е. петия, шестия и седмия срез) убедително водят Иван и Иванчо (по 45), Йордан, който излиза пред Юрдан – съответно 23 на 16 за периода 1941 – 1970 г. Стабилни са и местата на Петър (25), Димитър (19)... Нови са Аньо, Бончо, Богомил, Бойчо, Венелин, които в последния, изследван от нас, осми срез се допълват от Добромир, Драгомир, Венцислав, Владимир, Данаил, Евгени, Жоро, Красен, Красимир, Любомир, Мариан, Цвятко... Макар и по-рядко, все още се срещат Димитър (4), Петър (4). Силно е снижена честотността на някои от календарните ЛИ, м., а други от този вид са видоизменени, какъвто например е случаят с Георги - в Гошо, Жоро и др. Предпочитани стават неупотребяваните преди Рачо, Спас и сложните м. ЛИ с компонент **слав** (Радослав, Станислав, Борислав), с **мир** (Добромир, Владимир, Красимир) и др. По този начин в динамично променящите се съвременни условия тенденцията е подобни имена да заемат място и в ядрото, т.е. да станат част от съвременния личноименен фонд на селото. Някои имена от този фонд днес се местят към периферията, а други са на изчезване (какъвто например е случаят с Мильо).

Въпреки посочените промени и тенденции, все пак личноименият фонд на с. Драгоево продължава да е стабилен и да съхранява имената, с които от векове насам са кръщавали ражданите от рочета от мъжки пол.

Подобно е положението и при ж. ЛИ на селото, за които също е извършено проучване (5). Броят на ж. ЛИ, както вече посочихме, е 281 или с 11 повече от м. ЛИ.

И при ж. ЛИ на Драгоево се наблюдава стабилност по отношение броя на новородените и именуването им. И тук, както при м. ЛИ, връзката с традицията не е прекъсната. Значимо по-голям в сравнение с м. ЛИ е спадът на новородените момичета за периода 1931 – 1940 г. Разнообразието на ж. ЛИ е почти такова, каквото е в предните десетилетия. (Това констатирахме и при м. ЛИ). Незначителна е разликата по отношение на разнообразието от ж.

ЛИ през десетилетията до 1940 г. Рязко намалява броят на новородените момичета през 60-те години на ХХ в. Днес в Драгоево се раждат над 10 пъти по-малко момичета в сравнение с началото на века и почти толкова по-малко момчета. Един наистина печален и много тревожен, трагичен за нацията ни факт. Повече от три пъти е намалял броят на използваните м. и ж. ЛИ.

Женско-личноименният фонд на Драгоево обхваща 38 ж. ЛИ с 816 носители или 58% от всичките 1401 носителки. Всред най-честите имена на ядрото са: Юрдана – 69, 4,92%, Димитра – 52, 3,71%, Жечка и Станка – 48, 3,42%, Янка – 35, 2,49%, Руска – 33, 2,35%, Върба, Йорданка, Гана, Стефка, Недялка. Както се вижда, все наши, хубави български имена.

До 1900 г. най-употребявани са: Гана – 13, характерно и за 1921 – 1930 г.; Димитра – 12, усилило фреквентността си след 1941 г.; Стънка – 10, държащо първо място през 1900 – 1910 г. и на втора позиция през 1910 – 1930 г.; Мита и Пена не са така изяви след 1900 г. Следват още Жеча, Мария, Милица... (В национален мащаб на челно място излизат: Мария, Иванка, Елена, Марийка, Йорданка, Ана, Пенка, Надежда, Радка).

В годините след 1941 г. до наши дни с най-висока честотност са: Йорданка, Димитра, Жечка, Гана, Пенка, Тодорка, Стефка, Димитричка, Недялка, Стефанка, Галина и др.

Както вече изтъкнахме, и при ж. ЛИ традиционният личноименен фонд на селото не е значимо разклатен. Повечето от ж. ЛИ, популярни за страната ни, са съхранени и тук, в антропонимията на Драгоево.

В заключение ще подчертаем: в антропонимното ядро на изследваното от нас селище се включват 62 ЛИ (24 м. и 36 ж.) или 21%; те обхващат 2,322 носители (69%). Обща закономерност е, че в ядрото влизат малък брой имена, но с най-висока честотност. Съхранени са предимно славянобългарски имена. Една част от имената са с календарно-църковен празничен произход. Земеделско-скотовъдният бит на местното население, съхранените вековни традиции от драгоевчани и особеното стратегическо предназначение на селото в годините на османското владичество са се отразили и на личноименната му система. Тя винаги е била негова броня, защитник и съхранител на българщината. И днес ЛИ продължават да са здравата връзка с дедите ни

ЛИТЕРАТУРА

1. Аврамов, В. Юб. Сб. Плиска-Преслав. Ч. 1. С., 1939, с. 125.
2. Кабасанов, Ст. Старинни черти в Шуменския говор. – В: Изследвания в чест на проф. д-р С. Русакиев. Шумен, 1982, с. 29.
3. Кръстев, Б. За някои старинни елементи в топонимията на Велики Преслав и неговата околност. - Език и литература, 1991, № 2, 64–74; вж. и в: За няколко славянски топонима от околностите на старопрестолния град. – В: 1100 години Велики Преслав. Т. 1. С., 1995, 349–358.
4. Кръстев, Б. Мъжколичните имена в село Драгоево, Шуменско. – Сб. Състояние и проблеми на българската ономастика. Т. 4–5 (под печат).
5. Кръстев, Б. Женски лични имена от с. Драгоево, Шуменско. – Сб. Състояние и проблеми на българската ономастика. Т. 4–5 (под печат); вж. и в: Кръстев, Б. Село Драгоево, Шуменско. Материали и документи. Шумен, 1998, 93–131.

Таблица 1 – мъжки ЛИ

ЛИ с. Драгоево	Бр. носители	%	За страната	Бр. носители	%	СИБ-я, носители	%
Юрдан	117	6,01	Иван	248,657	6,20	60,094	24,17
Иван	108	5,55	Георги	222,075	5,39	43,235	19,47
Петър	107	5,50	Димитър	175,150	4,36	41,999	23,58
Иванчо	90	4,62	Петър	110,744	2,76	25,659	23,17
Димитър	80	4,11	Христо	96,181	2,39	28,568	-
Стоян	78	4,06	Николай	81,409	2,03	22,253	27,33
Марин	64	3,29	Тодор	79,913	1,99	21,830	27,32
Васил	45	2,31	Йордан	76,337	1,90	25,448	33,34
Христо	42	2,16	Стоян	76,229	1,90	19,475	25,25
Тодор	38	1,95	Васил	74,036	1,87	13,428	18,14

Таблица 2 - женски ЛИ

ЛИ с. Дра- гоево	Бр. но- сители	%	За стра- ната	Бр.но- сители	%	произход
Юрдана	69	4,92	Мария	165,234	4,01	евр.-грц.
Димитра	52	3,71	Иванка	104,568	2,54	бълг.-грц.
Жечка } Станка }	48	3,42	Елена	74,676	1,91	грц.
Янка	35	2,49	Марийка	59,657	1,45	бълг.-грц.
Руска	33	2,35	Йорданка	58,298	1,41	бълг.-грц.евр.
Върба	31	2,21	Ана	58,115	1,41	евр.-грц.
Йорданка	30	2,14	Пенка	50,254	1,22	бълг.
Гана	28	1,99	Надежда	42,855	1,04	бълг.
Стефка	24	1,71	Радка	42,202	1,05	бълг.
Недялка	23	1,64	Анка	41,559	1,01	бълг.